

Národní parky australského Severního teritoria

Severní teritorium (Northern Territory) zdaleka není největším australským státem, nicméně jeho rozloha je úctyhodná – 1 350 000 km², což je šestina celého kontinentu. Na obrovském území žije pouze 200 000 obyvatel (z toho 25 % původních Australanů – aboriginců), takže se dá bez nadsázky mluvit o liduprázdné zemi. Díky tomu zde nalezneme rozsáhlé plochy nedotčené přírody a můžeme strávit celé dny a týdny, aniž potkáme lidskou bytost. Severní teritorium zasahuje na severu do tropického monzunového pásma a na jihu do nej-aridnějších oblastí centrální Austrálie. Příroda je tady proto nesmírně pestrá a zahrnuje celou škálu biotopů, z nichž jsou některé naprosto jedinečné a typické pouze pro australskou oblast.

Ochraně přírody se zde věnuje značná péče (jako ostatně v celé Austrálii) a finanční prostředky, které pocházejí ze státního i federálního rozpočtu, si v evropské ochraně přírody nedovedeme ani představit. Tomu také odpovídá infrastruktura národních parků s návštěvnickými centry, kde dostanete veškeré informace (i v tištěné formě), občerstvení, ubytování a dokonce i takové vymoženosti, jako jsou lety nad parkem, noční pozorování krokodýlů, jízda na velbloudech atd. V menších parcích a přírodních rezervacích najdete alespoň veřejná tábořiště s toaletami a většinou i s vodou. Na území Severního teritoria existuje 14 národních parků, 25 chráněných oblastí a 12 přírodních parků; rozloha některých z nich má dobu snad pouze v určitých částech Severní Ameriky nebo v Africe. Všechna tato chráněná území můžeme zhruba rozdělit na místa ležící v severní vlhké části přímo ovlivněné monzuny a s častými, mnohdy velice ničivými

vými cyklony, a na jižní daleko sušší území zahrnující biotopy polopouštní až vyložené pouštní. V Severním teritoriu žije největší populace původních australských obyvatel – aboriginců, a většina státu patří do tzv. aboriginal lands, kam je umožněn vstup pouze na zvláštní povolení ministerstva pro záležitosti původních obyvatel. Množství národních a přírodních parků i chráněných oblastí leží sice v těchto územích, ale na většinu z nich se povolení nevztahuje, takže jsou volně přístupná, i když provoz je v nich podřízen správě aboriginal lands a pohyb omezují různá pravidla. Do nejvýznamnějších parků se nyní podíváme.

Národní parky vlhkého severu

Touto oblastí rozumíme nejsevernější část Severního teritoria (s hlavním městem Darwin) podél pobřeží Timorského a Arafurského moře a Carpentarského zálivu. Na jih zasahuje přibližně 400 km až k Daly

Waters, kde přechází v suchou, nízkoukmenou buš. Klimatické podmínky jsou extrémní. V období monzunu (listopad až únor) se denní teploty pohybují mezi 30–40 °C a v noci příliš neklesají. K tomu připočteme neustálé tropické lijáky (denně může v tomto období spadnout až 400 mm srážek) nepravidelně střídané několika-hodinovým slunečním zářem při absolutní vzdušné vlhkosti. Když přijde cyklon od Carpentarského zálivu, opouštějí obyvatelé Darwinu hromadně město, protože nárazy větru dosahují až 280 km v hodině. Náhlé krátké deště mohou nastat i v létě, ale tou dobou hrozí jiné nebezpečí – požáry. Na ty je ale australská příroda adaptována jako málokterá jiná. Některé druhy rostlin se bez požáru nemohou ani rozmnožovat, protože teprve oheň uvolní semena z tvrdých dřevnatých plodů (např. rody *Banksia*, *Hakea* a *Grevillea* z čeledi proteovitých – *Proteaceae*).

● Národní park Kakadu

Jde o skutečnou perlu mezi všemi ostatními parky v celé Austrálii a je pod ochranou UNESCO. Jeho rozloha činí 1 900 000 ha, na východě sousedí s rozsáhlou Arnhemskou zemí, kde leží další menší národní parky a pramení většina toků protékajících Kakadu (je ale přístupná pouze na zvláštní povolení). Na severním okraji Kakadu leží úzký pás téměř nepřístupných nížinných bažin a močálovitých vodních nádrží (billabongů) táhnoucích se až k mořskému pobřeží, se specifickou faunou a flórou – v období monzunu jsou zcela nepřístupné, jako ostatně většina parku. Porost v deltách řek tvoří mangrovníky rodů *Avicennia*, *Lumnitzera*, *Aegiceras*, *Sonneratia* i *Rhizophora*, v zaplavované nivě řek a v mokřadech převažují trávy rodů *Hymenachne*, *Pseudoraphis* a rýže *Oryza meridionalis* (lipnicovitě – *Poaceae*). V lesnaté savaně rostou stromy rodu *Melaleuca* (myrtovitě – *Myrtaceae*). Severní nížinné biotopy ohraničují z jihu strmé, až 300 m vysoké stěny Arnhemské vysočiny s nespočetnými vodopády. Jižní hranice sousedí

1 Vodopády Gunlom patří v národním parku Kakadu mezi největší.

2 Jeden z rozsáhlých močálů (billabongů) v NP Kakadu – Jim Jim Billabong

1

2

s národním parkem Nitmiluk. Celá tato náhorní planina je o poznání sušší, i když je v plném dosahu monzunu.

V Kakadu bylo zjištěno přes 900 druhů vyšších rostlin, téměř 300 druhů ptáků (husovec strakatý – *Anseranas semipalmata*, pelikán australský – *Pelecanus conspicillatus* aj.), 75 druhů plazů (např. množství druhů varanů včetně vodního *Varanus mertensi*), 30 druhů obojživelníků a 50 druhů původních savců. Žije zde rovněž celá čtvrtina původních australských ryb (dvojdyšný bahník australský – *Neoceratodus forsteri* nebo sportovními rybáři ceněný robalo stříbřitý zvaný barramundi – *Lates calcarifer*). Pokud se týká bezobratlých živočichů, neexistuje žádný reálný odhad počtu druhů. Během našeho oficiálního výzkumu na počátku období dešťů jsme se setkali s tak obrovským náletem různého hmyzu na světelné lapáky, že se jejich sběr nedal fyzicky zvládnout. Tato diverzita je, kromě klimatických podmínek, způsobena hlavně značnou geografickou a ekologickou rozmanitostí parku.

Národní park Kakadu je ovšem světově známý jiným fenoménem. Málokde v Austrálii se najde tolik skalních kreseb a rytin od původních obyvatel. Zejména lokality Nourlangie a Ubirr jsou proslulé množstvím zachovalých kreseb i rytin (rock art – skalní umění). Nejstarší rytiny jsou podle posledních údajů staré až 20 000 let (některé odhady mluví o ještě daleko starších) a kresby se mnohdy překrývají v mnoha vrstvách. Skalní galerie jsou mimo období monzunu volně přístupné, i když za dohledu strážců.

• Národní park Nitmiluk neboli Katherine Gorge

Tento park o rozloze 292 000 ha těsně přiléhá na jižní hranici Kakadu. Jeho osou je řeka Katherine, která prořezává pískovcové plató jižní části Arnhemské země a tvoří 20 km dlouhý kaňon se svislými, až 100 m vysokými stěnami. Mimo monzunové období jsou zde turistickou atrakcí projíždky na lodích celým kaňonem řeky. Koupání a jakýkoli pohyb v blízkosti řeky jsou však (stejně jako ve všech parcích severní části státu) přísně zakázány. Ani ne tak kvůli ochraně přírody, jako kvůli krokodýlům mořským (*Crocodylus porosus*) dorůstajícím až 6 m. Tito agresivní plazi jsou na severu Severního teritoria (ale i Queenslandu a Západní Austrálie) více než hojní a každoročně mají na svědomí mnoho lidských životů.

Na náhorní planině nad kaňonem je nádherná vysokokmenná i křovitá buš, do níž vede několik krátkých či delších turistických stezek, ovšem díky klimatickým podmínkám jsou značně náročné. V této části parku je dobře patrná blahodárná funkce požárů pro zdejší přírodu. Kromě několika druhů blahovičníků (*Eucalyptus* z čeledi myrtovitých) zde roste množství druhů z čeledi proteovitých, které požáry potřebují ke svému životu.

Vlastní kaňon Katherine a jeho stěny nabídnou průřez geologickou minulostí oblasti. Z náhorní planiny sem stéká řada menších toků vytvářejících úzké vlhké rokly a u svého ústí do Katherine také menší šterkopískové nánosy. Tyto rokly mají opět svoji charakteristickou flóru s kapradinami, pandány (*Pandanus* – *Pandanaceae*) a jinou vlhkomilnou vegetací.

• Národní park Litchfield

Rozsáhlý park o rozloze 150 000 ha leží pouhých 120 km jižně od Darwinu a tudíž v jedné z nevlhčích oblastí. Většinu plochy zaujímá pískovcová náhorní plošina protkaná sítí říček a potoků, které se často zařezávají hluboko do měkkého podloží a tvoří řadu malých, ale někdy i mohutných impozantních vodopádů. Hlavním předmětem ochrany jsou tropické lesy na vrcholu plošiny a četné vodopády s hlubokými tůňemi u jejich paty. Na jednom z nejvyšších míst plošiny se nalézá izolovaný bažinatý billabong Tabletop Swamp obklopený porosty *Melaleuca*. Je to ráj ptáků a obojživelníků, kupodivu bez krokodýlů. Park je pověstný velkými porosty cykasů z rodu *Macrozamia* (*Cycadaceae*) a mohutnými jedinci fíkovníků několika druhů (*Ficus*; morušovníkovité – *Moraceae*).

Lákadlem pro entomology jsou gigantická termitiště termita *Nasutitermes triodiae* a kuriózní stavby tzv. magnetického termita *Amitermes meridionalis*. Tento druh si staví plochá, až 2,5 m vysoká a deskovitá termitiště, jejichž užší hrana je orientována severo-jívně. Na rozdíl od ostatních terestrických druhů nejsou jejich hnízda pod zemí propojená, protože jsou postavena na bažinách a v době dešťů stojí doslova ve vodě.

Parkem protéká i několik říček tvořících kaskády s bazény až několik metrů hlubokými (např. Buley rockhole). Tyto tůně s průzračnou vodou rovněž nehostí krokodýly a jsou cílem víkendových výletů obyvatel Darwinu.

• Národní park Gregory

Velice zajímavý park poblíž hranic Západní Austrálie sousedí na jihu se severní částí pouště Tanami. Rozlohu má 1 286 000 ha a už to naznačuje, že se v něm nacházejí zcela rozdílné biotopy. Park rozdělený na východní a západní část zahrnuje veřejnosti nepřístupné aboriginské území Stokes Range.

Severní partie parku zasahují do monzunové oblasti a z větší části je pokrývá travnatá savana s ostrůvky monzunového lesa. Jižní sušší území porůstá vysokokmenná i křovitá buš a travní porosty spinifexu (*Spinifex*; lipnicovité), na jihu přechází až do spinifexových polopouští. V centrální části, poblíž bývalé farmy Bullita, se rozkládá vápencová oblast se všemi atributy krasu. Díky této pestrosti biotopů je flóra a fauna parku velice bohatá. Roste zde 900 druhů vyšších rostlin, z toho 70 druhů akácií (*Acacia*; bobovité – *Fabaceae*) a 30 druhů blahovičníků, žije tu 140 ptačích druhů. NP Gregory se vyznačuje vysokým stupněm endemismu, zvláště mezi rostlinami. Bohatá je i herpetofauna s několika druhy varanů a množstvím gekonů a scinků, ve větších tociích jsou běžné oba druhy australských krokodýlů (*C. porosus* a *C. johnsoni*). Faunu hmyzu ovlivňují aridní biotopy na jihu, takže se zde vyskytují převážně polopouštní druhy brouků, ploščic, rovnokřídlých, blanokřídlých, ale jen velmi málo motýlů. Park je přístupný v podstatě pouze mimo období monzunu, i když leží na dosah hlavní východozápadní komunikace Victoria Highway.

Výčet významných národních parků v monzunové oblasti Severního teritoria tímto samozřejmě nekončí. Jedním z těch zbývajících větších je např. NP Limmen v jihovýchodní části Arnhemské země. Rozlohu má téměř 1 000 000 ha a nalezneme v něm fantastické pískovcové útvary se skalním uměním, nejrůznější typy mokřadů a mnoho billabongů. Bohužel je ale velice špatně přístupný a k tomu jedině na zvláštní povolení.

Mezi menší, i když neméně zajímavé, patří např. národní parky Keep River, Mary River, Garig Gunak Barlu nebo několik parků v těsné blízkosti Darwinu. Za zmínku stojí nevelká přírodní rezervace Douglas Hot Springs ležící u jižní hranice NP Litchfield. Nachází se v ní termální jezírko s vodou 60 °C teplou obklopené pandány, cykasy a fíkovníky – posvátné

6

8

9

10

místo zdejších aboriginců. Z jezírka vytéká horký potok, který se asi po 100 m vlévá do říčky Douglas Creek, obklopené pěkným galeriovým lesem, v němž dominují rody *Eucalyptus*, *Melaleuca* a *Ficus*.

Suchý jih

Přírodní podmínky jižní části Severního teritoria se diametrálně liší od severní monzunové oblasti. Cestou z Darwinu na jih po hlavní (a jediné) dopravní tepně Stuart Highway se v okolí městečka Daly Waters příroda mění téměř skokem. Během kilometru se okolní vysokokmenná buš (lesnatá savana až sezonní les) změní v buš křovinatou a otevřou se výhledy až k dalekému horizontu. Krajina je naprosto rovinná, jen ojediněle se vyskytují nízké pahorky nebo úzké, nehluboké rokle většinou jen dočasných vodotečí. Teprve po 2 000 km se u osady Barrow Creek začnou po obou stranách objevovat skalnaté kopce a nízké hřebeny a krajina doslova zrudne. Proto se tato centrální část Austrálie nazývá rudý střed nebo také rudé srdce kontinentu. O horských hřebenech pak můžeme mluvit až v okolí města Alice Springs a na rozdíl od severu jsou tato pohoří tvořena metamorfovanými vyvřelými horninami (vulkanity). Denní teploty běžně přesahují 45 °C ve stínu, ale v noci mohou klesat až pod bod mrazu. Průměrné dešťové srážky jsou zanedbatelné (okolo 200 mm za rok) a přicházejí obvykle v podobě přivalových dešťů během bouřek souvisejících s cyklony na severu. V takových případech může být Alice Springs zatopeno a Stuart Highway i několik dní neprůjezdná.

Vegetace v této části Severního teritoria je polopouštní až pouštní, tvořená především několika druhy rodu *Acacia*, z nichž je bezkonkurenčně nejhojnější *A. aneura*

zvaná mulga. Ve vlhčích depresích roste několik druhů blahovičníků a různé druhy rodů *Hakea* a *Grevillea*.

• Národní park Davenport Range

Tento špatně přístupný park o rozloze 112 000 ha zahrnuje nevelké, izolované a rozeklané pohoří s několika stálými vodními plochami, které jsou shromaždištěm místní avifauny. V tůňkách žije i několik druhů ryb, z nichž jsou některé endemity této oblasti (např. rodu *Morgunda*). Skalní útvary parku jsou zbytkem 1 800 milionů let staré geologické formace, jejíž mohutnější pozůstatky pak nacházíme mnohem jižněji v samém centru kontinentu.

• Národní park West McDonnell Range

Největší park v centrální části Austrálie (cca 35 000 000 ha), jehož jádrem je rovnoběžkové pohoří West McDonnell Range, táhnoucí se v délce téměř 200 km západně od Alice Springs. Celé horské pásmo působí impozantním dojmem, protože vystupuje náhle z téměř ploché krajiny; nejvyšším vrcholem je Mt. Sonder (1 380 m n. m.) v západní části. Pohoří je rozděleno několika napříč vedoucími roklami s trvalými vodními plochami, což jsou zbytky řek, které zde tekly ještě před 20 000 lety. Některé z tůň jsou až několik set metrů dlouhé a několik metrů hluboké a téměř veškerá fauna a nejzajímavější flóra se soustřeďuje kolem nich. Někdy jde o desítky milionů let izolované ostrůvky skutečného monzunového lesa. Díky tomu se zde vyskytuje vysoké procento endemických druhů jak mezi živočichy, tak mezi rostlinami. Jedním z nejvýznamnějších a nejznámějších endemitů je cykas *Macrozamia macdonnellensis*, který roste jen tady a v sousedním pohoří James Ranges. Zdá se, že celý pohoří zcela vyprahle, ale to je pouze zdání. Svahy hostí bohatou vegetaci složenou především z různých

3 Vývojově starobylý husovec strakatý neboli stračí (*Anseranas semipalmata*) na billabongu Anbangbang (NP Kakadu).

4 Jedna z nejznámějších skalních kreseb v Nourlangie (NP Kakadu)

5 Některé stavby termitů *Nasutitermes tridiae* připomínají abstraktní sochy (NP Nitmiluk).

6 Deskovitá hnízda termitů *Amitermes meridionalis* jsou svojí užití stranou orientována severo-jižně a nejsou mezi sebou pod zemí vzájemně propojena (NP Litchfield).

7 Ochmet *Lysiana exocarpi* (ochmetovitě – *Loranthaceae*) v koruně blahovičnicku rodu *Eucalyptus* (NP Litchfield)

8 Bažina Tabletop Swamp v NP Litchfield obklopená stromy rodu *Melaleuca*

9 Rosnice sinná (*Litoria caerulea*) v koruně pandánu (NP Kakadu)

10 Pagekon *Oedura marmorata* – jeden z nejběžnějších australských gekonů (NP Gregory).

druhů *Acacia*, *Hakea*, *Grevillea*, *Calytrix* (myrtovitě) a s bohatými porosty dvou druhů rodu *Ptilotus* (laskavcovitě – *Amaranthaceae*). Poměrně hojný je zde malý keřík *Ficus platypoda*, jehož plody připomínají brusinky a jsou jedlé. Nejnápadnější dřevinou je ovšem blahovičník *E. papuana*, kterému se zde zcela trefně říká ghost gum (gum znamená blahovičnick a ghost = duch). Tyto stromy, vysoké až 15 m, mají zcela bílý kmen a v noci skutečně vypadají jako duchové. Rostou podél vody nebo alespoň v dosahu spodní vody a jejich kmény dosahují průměru až 2 m.

Na území parku bylo zjištěno 167 druhů ptáků, 85 druhů plazů, 23 druhů původních savců a pět druhů žab. V tůňkách žije i několik endemických druhů ryb. Vyskytují se zde 2–3 druhy klokanů a největší australský pták pštros emu (*Dromaeolus novaehollandiae*). Papoušek barnard límcový (*Barnardius zonarius*) je na území parku poměrně hojný a občas lze zahlédnout i květozoba vlaštovčího (*Dicaeum hirundinaceum*), jehož samec je krásně pestře zbarvený a má dlouhý vidlicovitý ocas. Kupodivu i v těchto aridních oblastech se u stálých vodních nádrží vyskytuje také zástupce kraj *Antaresia stimsoni* (krajtovitě – *Pythonidae*).

Po celém hřebenu West McDonnell Range (včetně nejvyššího vrcholu) se vine dokonce „turistická“ stezka, jejíž přechod trvá minimálně 10 dní. Vede sice od jedné

vody k druhé, ale je to náročná cesta; potraviny na celou cestu s sebou a nutnou zásobu vody na den (nejméně 6 litrů).

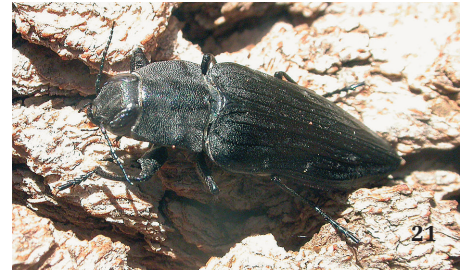
• Národní parky Watarrka a Finke Gorge

Oba parky leží na opačných koncích pohoří James Ranges a mají mnoho společného. Vulkanický podklad překrývají několika-setmetrové sedimenty, zvláště pískovce, v nichž bývalé toky vyryly hluboké, mnohdy velice úzké kaňony a rokle. Z řek zbyly trvalé vodní nádrže a okolo se soustředila většina fauny a flóry. Každý z parků má rozlohu přibližně 50 000 ha. Park Finke Gorge je vyhlášený bizarními, rozeklanými skalními útvary a především velkou lagunou, jejíž břehy jsou bohatě porostlé mnohdy endemickými rostlinami. Vedle již zmíněného cykasu *M. macdonnellensis* je to např. endemický druh palmy *Livistona mariae* (arekovité – *Arecaceae*), která přežívá pouze zde, v počtu asi 120 dospělých jedinců. Okolo laguny jsou také porosty blahovičnicku *E. camaldulensis*, jehož největší exempláře tu dosahují výšky až 45 m. Hojně jsou i porosty různých druhů pandánů a kapradin. Park patří mezi hůře přístupné, terénní vůz je podmínkou.

NP Watarrka zahrnuje dva zcela odlišné biotopy. Tak jako ve Finke Gorge, i zde jsou v mohutných sedimentech hluboce zaříznuté rokle. Největší a nejznámější z nich je asi 1 km dlouhý King's Canyon, skutečná perla parku. Jeho rudé, až 150 m vysoké svislé stěny vyniknou zvláště při západu slunce. Na dně kaňonu je několik stálých vodních nádrží obklopených zbytky monzunového lesa, které jsou (stejně jako ve Finke Gorge) izolované desítky milionů let. Flóra je obdobná, pouze zde schází palma *L. mariae*. Největší exempláře cykasu *M. macdonnellensis* ve skalních rozsedlinách jsou staré až 2 000 let. Celkem roste v parku více než 600 druhů vyšších rostlin, což je největší diverzita rostlin v celé aridní části Austrálie. Na plató obklopujícím kaňon je vegetace velice chudá, i když zajímavá. Rozum zůstává stát nad tím, jak mohou několikasetleté stromy růst doslova z holé skály. Jsou to především všelijak pokroucené, téměř „bonzajovitě“ blahovičnicku *E. camaldulensis*, keřovitá *Grevillea wickhamii* s rudými květy a jehličnan *Callitris glaucophylla* (cypřišovitě – *Cupressaceae*). Pod osypovými kužely u paty stěn kaňonu rostou

hojně zdejší druhy bavlníků (*Gossypium*; slézovitě – *Malvaceae*).

Zcela odlišná druhá část NP Watarrka se rozkládá na rudých písečných dunách obklopujících z jižní strany celé pohoří James Ranges. Je to ukázka typické australské pouště v celé neuvěřitelně barevné rozmanitosti. Duny nejsou nijak vysoké, nejvýše okolo 20 m, a jsou většinou porostlé poměrně bohatou vegetací. Nejnápadnější rostlinou je přesličník *Allocasuarina decasneana* (*Casuarinaceae*) místně nazývaný desert oak (pouštní dub). S dubem nemá samozřejmě nic společného, snad pouze kvalitu dřeva. Jde o nápadný, až 15 m vysoký strom, který má v mládí zcela jiný habitus než ve stáří a obvykle roste na vrcholcích dun. O délce kořenů se lze jen dohadovat, spodní voda se rozhodně nenachází přímo pod povrchem. Mladé exempláře vypadají jako štíhlá, až 5 m vysoká a hustá štětka na vymývání lahví, zatímco dospělé stromy jsou pěkně košaté s větvenou hustou korunou. Svahy dun řídce porůstá několik druhů akácií a deprese mezi dunami jsou místy hustě zarostlé spinifexem a několika dalšími druhy trav. Pohybovat se v nich v noci byl

11 Skalní skupina Kata Tjuta s hustým porostem přesličníku *Allocasuarina decaisneana* v popředí

12 Porosty rodu *Ptilotus* v Simpson Gap (NP West McDonell Range)

13 Význačný endemit národních parků Watarrka a West McDonell Range cykas *Macrozamia macdonnellensis* (King's Canyon)

14 Mezi nejmenší krajty světa patří *Antaresia stimsoni* dorůstající pouhých 80 cm (NP West McDonell Range).

15 Rudé, sluncem rozpálené duny v NP Watarrka jsou ve dne téměř bez života, ale v noci ožijí desítkami druhů pouštních brouků. Na vrcholu duny vzrostlé exempláře *Grevillea* sp. (vlevo) a přesličník *A. decaisneana* (vpravo).

16 Pouštní krasec *Bubastes persplendens* patří mezi několik málo druhů hmyzu, který aktivuje pouze v nejteplejších hodinách dne (okolí Mt. Conner).

17 Krajník *Calosoma oceanicum*, běžný střevlíkovitý brouk ve všech aridních oblastech Austrálie (NP West McDonell Range)

18 Kuriózní morfotyp pouštního potemníka (*Tenebrionidae*) – dokonalý příklad přizpůsobení se životu v extrémních pouštních podmínkách (NP Watarrka).

19 Jeden ze symbolů australských pouští – agama moloch ostnitý (*Moloch horridus*) je potravní specialista živící se pouze mravenci (Kata Tjuta).

20 Austrálie je vývojovým centrem brouků z čeledi *Bolboceratidae*. Na snímku *Bolboceras* sp. z okolí Banka Banka.

21 Krasec *Merimna atrata* zaměřuje pomocí infreceptorů i velmi vzdálené požáry a klade pak vajíčka do spálených kmenů (NP Watarrka). Snímky S. Bílého

velký entomologický zážitek, ovšem vyžadující opatrnost. Málokde v Austrálii jsme zažili takovou koncentraci hadů jako zde. Šlo především o zástupce rodu pakobra (*Pseudechis*) a o taipana velkého (*Oxyuranus scutellatus*) z čeledi korálovcovití (*Elapidae*), což jsou zřejmě vůbec nejjedovatější hadi na světě.

Hmyzí život byl v noci bohatý a intenzivní. Objevovali jsme hlavně zástupce potemníkovitých brouků (*Tenebrionidae*) a střevlíků (*Carabidae*) z tribů *Harpalini*, *Scaritini* a *Broschini* a také mnoho druhů

listorohých brouků z čeledi *Trogidae* a *Bolboceratidae*. Naopak ve dne se tato lokalita jevila jako by téměř bez života. V poledním žáru (na slunci okolo 50 °C) aktivovalo minimum hmyzích druhů, výjimkou bylo jen několik druhů nosatců (*Curculionidae*) a krasec *Bubastes persplendens* (*Buprestidae*). Velice hojný je další druh krasec *Merimna atrata* s podivuhodnou bionomií. Larvy se vyvíjejí v čerstvě ohořelém dřevě a dospělci mají na bocích zadečkových článků infreceptory – s jejich pomocí mohou na velkou vzdálenost lokalizovat požáry a využít pak uvolněnou niku v čerstvě spáleném dřevě ke svému vývoji. Tito krasci jsou aktivní v noci a v desítkách se slétají za světlem.

• Národní park Uluru – Kata Tjuta

Jeden z nejmladších, ale zároveň nejznámějších v Austrálii, vyhlášený v r. 1985 na území 126 000 ha. Hlavní atrakci představuje skalní monument Uluru, známý také pod jménem Eyers Rock. Jde patrně o nejfotografovanější kámen na světě, pověstný svou barvou na západu slunce. Převyšuje okolní krajinu o 348 m (celková výška 732 m) a je zbytkem sedimentů, které se ukládaly před 600 miliony let na dně tehdejšího mělkého moře. V obvodu měří 9 400 m. Je to jedno z nejosvátějších míst zdejších aboriginů a celý park je také pod jejich správou. I když jde o jeden z divů přírody, byl park zřízen především jako kulturní a historická památka. Okolí obývají místní kmeny Pitjantjatjara a Yankunjatjara po více než 10 000 let a na mnoha místech v okolí se lze o tom přesvědčit (včetně všech typů skalního umění). Místo je bohužel značně zkomercializované, jako v jediném parku se zde platí vstupné.

Kousek od Uluru, 42 km na západ, leží další geologická perla této části Austrálie – Kata Tjuta, známá také jako Mt. Olga. Domorodý název znamená „mnoho hlav“ a celý skalní komplex tak skutečně vypadá. Po geologické stránce se od Uluru poněkud liší, i když geologické stáří obou útvarů je stejné. Kata Tjutu tvoří konglomerát žulového a bazaltového štěrku, stmelěného pískem a jílem. Na rozdíl od Uluru není Kata Tjuta monolitem, ale rozdělují ji úzké rokle a soutěsky, kterými vede i několik turistických stezek. Během léta jsou stezky většinou uzavřené, protože teplota mezi rozžhavenými stěnami

už připravila o život leckterého návštěvníka. Ač se oba útvary zdají být z dálky zcela holé, na jejich vrcholcích najdeme byt jen sporou vegetaci. Nekonečné okolní pláně jsou poměrně hustě porostlé pouštní vegetací, složené především z již zmiňovaných druhů: akácie mulgy (*A. aneura*), přesličníku *A. decaisneana* a spinifexu. Docela hojná je i *Grevillea equisetifolia* s nápadnými žlutooranžovými květy.

Faunu zastupuje několik druhů klokanů a drobných vačnatců, dingo (*Canis dingo*), pštros emu a poměrně široké spektrum ptáků, z nichž si nelze nevšimnout všudypřítomného holoubka korunkatého (*Geophaps lophotes*).

Zoologickou lahůdkou mezi zdejšími vačnatci je vakokrt písečný (*Notoryctes typhlops*; vakokrtovití – *Notoryctidae*), který je prý dosti hojný, leč díky podzemnímu způsobu života téměř nepozorovatelný. Samostatnou kapitolou jsou plazi, kterých v této části Austrálie žije nebyvalé množství druhů. Jsou to především varani, agamy, skinkové, gekoni a můj osobní symbol Austrálie, moloch ostnitý (*Moloch horridus*) z čeledi *Agamidae*. Ten je v těchto místech (ale i jinde v aridních oblastech centrální a západní Austrálie) hojný a na počátku období dešťů běžný.

Zmínili jsme se pouze o nejnámějších a největších národních parcích v jižní suché části Severního teritoria. Nachází se zde i menší přírodní rezervace, většinou ale špatně přístupné, nebo věnované pouze nějakému zajímavému geologickému útvaru. Za všechny bych zmínil meteorický kráter u Stuart's Well nebo rezervaci Devil's Marbles poblíž Davenport Range. V té lze spatřit neuvěřitelné nakupených žulových balvanů a viklanů nejrůznějších tvarů a velikostí, které navíc podléhají zvláštnímu, řekl bych cibulovitému, druhu eroze. Z nakupených balvanů se postupně odlupují tenké povrchové vrstvy.

V národních parcích Severního teritoria je chráněna původní, většinou zcela nečekaná příroda včetně kulturních památek původních obyvatel. To ovšem neznamená, že za australskou přírodou musíte cestovat pouze do národních parků nebo rezervací. I mimo území jakkoli chráněná můžete najít nedotčenou přírodu, plně vychutnávat nekonečnou buš a vzpomínat na starou, dobrou Gondwanu.